

Türkiye'deki cezaevlerinden, Serencamname üzerine Kaniya Kurda, Kürd

Kaynakları şahsında bana yazılan çok kıymetli yorumlar ve öneriler

içeren mektuplar elime ulaştı.

Yanıt olarak; Biz Kaniya Kurda olarak gözden kaçmış, referans olacak

kaynakları Kürd kültür ve tarihine Kürd gözü ile bakma amacı

çerçevesinde Kurmanci ve Türkçeye çevirmek için uğraşındayız. Bu amaçla

ilk, "Kürdistan'da Kürd Aleviliğinin temel kaynakları" başlıklı

araştırmamızı yaparken Serencam'ın temel eser olduğunu fakat Kurmanci

veya Türkçesinin olmadığını gördük. Uzun uğraşlar sonucu kitabı bulduk

ve çevirdik. Amacımızı kısaca önsözde belirttik.

Bildiđiniz gibi; Kürtçe veya Türkçe Alevi düşünce ve felsefesini yerli

yerine oturtmaya çalışan eserlerin yayımlanmasına ancak 2000'li yıllarda

başlandı. Ondan önce referansı veya anlatımı fazla derin olmayan

çalışmalar vardı. Sonra başta Mehmet Bayrak olmak üzere Erdoğan Yalgın,

Gürdal Aksoy, Munzur Çem, Mamo Baran, Erdal Gezik, Ali Haydar Ülger,

Mustafa Ertekin, Ayfer Karakaya gibi değerli ve güçlü referanslar

kullanan araştırmacılar bu alanı güçlendirerek çalışmalar yürüttüler,

yürütüyorlar.

Benim bu konuya ve sorularınıza nazizane bakış ve yorumum şöyledir:

Serencam Kakai ve Yarsanlar da kutsal kitaptır. Sultan Sahak "Pir"

olarak, "Bu kitabı okuyan onu cahillere ifşa etmemelidir. Çünkü bu böyle

bir sırdır ki sözlerle anlatılamaz" dediği için Kakai toplumu kitabın

kamuda paylaşımını olumlu karşılamıyor. Fakat yeni dönem düşüncenin anlaşılması ve yayılması amacı hasıl olduğundan, yorum ve çeviriler mümkün oldu.

Bizim alanımız Kürd Alevileri üzerinedir. Başka milletlerden de Alevi olduğunu biliyor ve kabul ediyoruz. Bize göre Kürd Alevilerin bu felsefeyi oluşturma ve dönüştürme süreci ile başka milletlerin süreci farklıdır. Çünkü Kürd Aleviliğın oluşum merkezi Kürdistan'ın kalbi olan Hawraman bölgesidir. Bu kaynak tarihi Zerdüşti, Avesta sürecinden Ezidiliğe Lalişa Nurani'ye ulaşan bir dönemi kapsamaktadır. Bu felsefe düşüncenin son tartışmacıların üç önemli ismi birbirine yakın süreçte yaşamış ve tartışmışlardır. Süreç 12. yüzyıl son dönemine denk

gelmektedir. Kürd filozof Sühreverdi, Pir Sultan Sahak ve Şeyh Adî.

Bu uğraş sadece İslama değil, bütün semavi dinlerin hakimiyetine karşı

tarihi kültürü koruma ve döneme göre yaşatma amaçlıdır. 12. yüzyılın son

dönüm yılı olmasının nedeni artık bölgede semavi dinlerin İslam

referansı ile tamamen hakim olmasıdır. Zerdüştî felsefe ve Avesta

bilindiği gibi, ilk semavi dinler öncesi tekler felsefesini formüle eden

düşüncedir. Semavi dinler ve kitapları bunu ayrıntılandırarak devam

etmişlerdir.

Zerdüştî felsefe önce Yahudi düşüncesine sonra Hıristiyan ve son olarak

İslam felsefesine karşı direnme içerisinde olmuşlardır. Yahudi ve

Hıristiyan akımları daha çok askeri olmadığı ve Doğuya güçlü yönelmediği

için fazla etkili olamamıştır. Fakat İslam hem Doğuya yöneldiği ve hemde

askeri olarak hareket ettiği için Zerdüşti inancı yok etmiştir. Buna

karşı kendilerini koruma uğraşı takiyelerle çeşitli biçimler almıştır.

Fakat bugün bile görüleceği gibi neredeyse Balkanlardan Afganistan'a,

hatta Pakistan ve Hindistan'ın batı bölgelerinde bu felsefeyi kabul

edenlerde aynı ritüel, yaşam biçimleri, giyimden, mimariye, Zerdüşti

felsefenin izleri vardır. Güneş, doğa, ateş vb.

Sühreverdi Işık felsefesi tartışmasında bundan bahseder. Ezidilik bir

güneş kültürüdür. Alevilik özellikle Kürdistan'da böyledir. Halepçe,

Hawraman bölgesinde Kakai Yarsan Ehli Haq, Dersim bölgesi Rea Haq ve

Maraş, Malatya, Sivas'ta Hakikatçi felsefe ekolleri tam bir benzerlik

içindedir. Bu yakınlığı şöyle düşünelim; Sanırım 4 yıl önce Halepçe de Kakai pirleri bir kuzey gezisi yaptılar. Geziye Elbistan Kantarma

ocaklarından başlayıp Hacı Bektaş, Banaz ve Dersim üzerinden Adıyaman

ocaklarında tamamladılar. Aynı durumu biz Laliş'i ziyaretimizde yaşadık,

Laliş pirlerine Alevi olduğumuzu söylediğimizde bütün kapıları açtılar.

Mehmet Bayrak'ın referansı ile söylersek; Yarsan Kakai kutsal metinleri

gulbanglar tarzında çok var, en çok bilinenleri, Babe Serhengi Dewdani,

Dewrey Balül, Defteri Pirdiweri, Defteri Diwani Gewre, Defteri Dewrey

Kelami, Zebure Hakikat gibi metinler var. Görüldüğü gibi defter ve diwan

olarak geçiyor. Bu konularda çok araştırma yapan bulunmuyor. Önemli

isimlerden bir tanesi Dr. Golmorad Moradi'dir. Tayeb Taheri, Serencam

Felsefesi ve Tarihi kitabı var. Bu kaynaklarda Serencam dışında

hiçbirisi küçük şiir broşürleri dışında Türkçeye çevrilmemiştir. Fakat

asıl referans Serencamname'dir. Kitab 12. yüzyılda Sultan Sahak

tarafından derlenmiş, gulbanglardır. Baba Tahire Uryan, Sühreverdi, Hacı

Bektaş isimleri geçmekte, Pir Şalyar, Behlülü Dana vb. pirlerin 600 ile

1200 yılları arasındaki yazılarının derlenmiş halidir.

Semavi isim ve referanslar süreç içerisindeki takiye ve dönüşüm

kavramlarıdır. Yeni oluşturulan dile bu kavramlar gittikçe azalmaktadır.

Avesta referansları ışık felsefesi biçiminde alt metin olarak

görülebilir. Enel Haq, Donadon-rekarnasyon, cilvet köprüsü ana

benzerliklerdir.

Yeni dönem 19. yy ekolü ise; Six Süleyman-Kangal, Momko Kose-Kirkısarak

ve Ali'ye Kötüre-Afşin kurucularının olduğu Hakikatçi felsefedir. Öze

dönüşün en klasik biçimi denilebilir. Yukarıda ismin verdiği

araştırmacılar bu konularda epey yol kaybetmişlerdir. Bazılarına

ulařtım. Bu konuda cezaevlerindekiilere kitap gönderilmesini talep ettim,

umarım ulaşır.